

Dünya Dili Türkçe

Şeref Ateş*

Röportaj: İbrahim Acar

Ses bayrağımız olan Türkçemiz ile ilgili dünyanın çeşitli coğrafyalarında çalışmalar yürüten Yunus Emre Enstitüsü Başkanı Prof. Dr. Şeref Ateş ile bir röportaj gerçekleştirdik.

TRT Akademi Dergisi: Biliyorsunuz 2021 yılı UNESCO ve Sayın Cumhurbaşkanımız tarafından Yunus Emre yılı ilan edildi. Bu yıla özel faaliyetleriniz ve içerikleri hakkında bilgi verir misiniz?

Prof. Dr. Şeref Ateş: Yunus Emre çağını aşmış bir şair. Nitekim Enstitümüzün adını Yunus Emre'den alması da bunun en önemli göstergesi. Bizler Yunus Emre Enstitüsü olarak hem ülkemizde hem de kültür merkezlerimiz aracılığıyla 60 merkezimizde Yunus Emre yılı ile ilgili faaliyetlerimiz devam ediyor. Yunus Emre'nin şiirlerini seslendirip YouTube sayfamızda paylaşarak Yunus'u dünyaya tanıtmayı hedefledik. Her ülkeden Yunus Emre değerinde bir şairin veya yazarın birlikte anılması için kültürel etkileşim faaliyetleri düzenlemeye başladık. Örneğin Roma Yunus Emre Enstitüsü aracılığıyla hem Dante'yi hem Yunus Emre'yi anıyoruz. Ayrıca Kültür Bakanlığı bünyesinde Eskişe-

hir'de Yunus Emre'yi anma etkinlikleri için çeşitli değerlendirme toplantıları yapıyor, Prof. Dr. Erdoğan Boz tarafından hazırlanmış olan Divan ve Risâletü'n-Nushiyye adlı eserleri yayımlanmayı planlıyoruz. Aynı zamanda bu yıl, Dünya Dili Türkçe yılı olarak ilan edildiği için Türkçeyi yaymak amacıyla getirilen her projeyi değerlendiriyor, Enstitümüzün çalışmalarını hep bir adım öteye taşımaya çalışıyoruz. Yani hem bu yıla özel faaliyetler hem de gelecek yılları da kapsayacak projelerimiz olacak.

TRT Akademi Dergisi: Yunus Emre Enstitüsü ses bayrağımız olan Türkçemizi kaç ülkede dalgalandırıyor? Temsilcilik açarken ülkeleri neye göre belirliyorsunuz? Gelecekte hangi ülkelerde faaliyet göstermeyi planlıyorsunuz?

Prof. Dr. Şeref Ateş: 2009'da ilk merkezini Saraybosna'da açan Yunus Emre Enstitüsü, bugün 60 farklı merkezde faaliyetlerini sürdürüyor. Hedefimiz 2023 yılında 100 kültür merkezine ulaşmak. Tabii hâlihazırda üniversiteler bünyesindeki Türkoloji kürsülerini de hesaba kattığımızda bugün bile yüz irtibat noktamız var diyebiliyoruz. Kültür

*Prof. Dr., Yunus Emre Enstitüsü Başkanı

Dil Öğretimi Aynı Zamanda Kültür Aktarımıdır

merkezlerimizi açarken Cumhurbaşkanımızın göstermiş olduğu ufuk ve çizmiş olduğu hedefler doğrultusunda hareket ediyoruz. Son merkezimizi Azez’de açtık. Yakın zamanda Batı Afrika’da ve devam eden süreçte Güney Amerika ülkelerinde yeni merkezler açmayı planlıyoruz.

TRT Akademi Dergisi: Yunus Emre Enstitüsü, tüm dünyada Türkçe için neler yapıyor? Enstitünün özellikle etkin olduğu coğrafyalar nerelerdir? Bu coğrafyaların Türkçe ve medeniyetimiz açısından önemi nedir?

Prof. Dr. Şeref Ateş: Enstitümüz salgından önce kültür merkezleri aracılığıyla 58 ülkede yüz yüze kurslar düzenliyordu. Ayrıca edebiyat dünyamızın önemli şair ve yazarlarını tanıtmak amacıyla çeşitli konferanslar, sergiler, söyleşiler ve kitap tanıtım günleri organize ediyordu. Salgın bize 2020 yılından itibaren yeni bir kapı açtı ve biz Enstitü olarak çevrim içi kurslar düzenlemeye başladık. Çevrim içi kurslarımızda bir yılı aşkın sürede neredeyse 100.000 kişiye Türkçe öğretmeye başladık. Tarihî birliğimizin olmadığı Latin Amerika ülkelerinden bile beklentimizin

çok çok üstünde bir taleple karşılaştık. Bu da bizi mutlu ediyor tabii. Ortak bir tarihî temasımızın olmadığı bir ülkede gönüllere dokunabilmek, onlara Türkçe “Merhaba” diyebilmek çok gurur verici. Bunların dışında bölgesel Türkçe öğretimi projeleri düzenlemeye başladık. Frankofon ülkelerinde Türkçe öğretimi adı altında eğitim verebilecek öğretmenlerimizle temasa geçtik. Onların kişisel gelişimlerine katkıda bulunmak için çevrim içi eğitimler düzenledik. Ardından Frankofon ülkelerin Türkçe öğrenme taleplerini karşılamaya başladık. Bu sayede Cezayir’de Türkçeye hizmet eden Türkologları istihdam edebildik mesela. Kazakistan’da çevrim içi Türkçe öğretimi kampanyası başlattık ve bu kampanya ile yaklaşık 8000 öğrenciye ulaştık. Türk soylulara Türkçe öğretimi alanında da hedefimizi bir adım ileriye taşımış olduk. Kültür merkezlerimizdeki öğrencilerimizin çevrim içi ortamda Türkçe konuşma kulüpleri ile Türkçe pratiği yapmalarını sağladık. Dünyanın farklı coğrafyalarından öğrencilerimiz birbirleri ile Türkçe iletişim kurmanın mutluluğunu yaşamış oldular.

TRT Akademi Dergisi: Türk dilinin evrensel imkânları neler? Ana dili farklı

olan bir insanı Türkçe öğrenmeye iten unsurlar nelerdir? Bilim, sanat, teknoloji, eğitim, entelektüel merak vb. Bunlardan hangisi diğerine daha baskın geliyor?

Prof. Dr. Şeref Ateş: Meşhur tabirle Türkçe, Çin seddinden Adriyatik kıyılarına kadar konuşulan bir dil. Lehçeleri ile birlikte ele aldığımızda bugün dünyada 220 milyon civarında kişinin Türkçe konuştuğunu görüyoruz. Bu anlamda Türkçenin dünyada önemli bir yeri olduğunu söyleyebiliriz.

İşte buradan bakınca da insanların çok farklı sebeplerle Türkçe öğrenmeye merak saldıklarına şahit oluyoruz. Bunların arasında iş bulma gibi tamamen amaca yönelik sebepler bulunmakla birlikte son dönemde Türk kültürüne artan ilgi ve özellikle Türk dizilerinin uyandırmış olduğu merak, insanlarda Türkçe öğrenme arzusunu tetikliyor.

Tabii Türkiye'yi ziyaret eden ve Türk insanının misafirperverliğini gören diğer ülke vatandaşlarının çoğu tekrar Türkiye'ye geliyor ve bu dili öğrenmek için de ciddi bir çaba sarf ediyor. Çünkü gerçekten ancak bir dili yeterli düzeyde öğrendiğiniz zaman o toplumun ruhuna nüfuz edebiliyorsunuz.

TRT Akademi Dergisi: Yurt dışında Türkçe eğitimi alan insanlar ülkemize dair en çok neleri merak ediyorlar? Edebiyat, sinema, TV dizileri, müzik, gezi, tarih vb?

Prof. Dr. Şeref Ateş: Yurt dışında Türkçe öğrenen insanlar, aslında ülkemize dair her şeyi çok merak ediyor. Fakat bu merakın içinde Türk dizileri açık ara önde gidiyor. Özellikle son dönemde dizilerde birbirinden güzel Türkiye manzaralarına yer verilmesi, kültürel/geleneksel unsurların kullanılması, tarihî dönemlerin/kişilerin ele alındığı ko-

nuların işlenmesi bu merakta etkin rol oynuyor.

Türk oyuncuların dünya genelinde belli bir hayran kitlesi var. Türk dizilerini Türkçe takip etmek için Türkçe öğrenenlerin sayısı da oldukça fazla. Bununla beraber dünyanın her tarafından Türk kültürüne ilgi duyuluyor. Bu ilgiden yola çıkarak dizi ve filmler vasıtasıyla kültürel etkileşim sağlıyoruz.

Türkiye, kültür sanat etkinlikleri bakımından zengin bir ülke. Bu faaliyetler içinde Türk sinema ve dizi sektörünün önemli bir yeri var. Süreçte gerçekten başarılı eserlerle karşılaşıyoruz. Bu bağlamda yetenekli senarist, yönetmen ve oyuncularımızın emeği çok büyük.

YEE olarak dünyanın her yerinde Türkiye'yle bağ kurmak isteyenlerin sayı-

sını arttırmak hedefi ile dizi ve sinema sektörünü değerlendiriyoruz. Bugüne kadar birçok ülkede "Türk Filmleri Haftası" düzenledik. Medya vasıtası ile milyonlarca insana ulaştık. Türk insanın hayat tarzını ve hayata bakış açısını en iyi şekilde dizi ve filmlerimizle iletebiliriz diye düşünüyoruz.

Şunu rahatlıkla dile getirebilirim ki dizi ve sinema sektörü, günümüzde ülkemizin kültürel diplomasi alanına önemli katkı sunarak yurt dışındaki Türkiye algısını güçlendiriyor.

TRT Akademi Dergisi: Koronavirüs salgınıyla birlikte diğer dallarda olduğu gibi dil öğretiminde de yüz yüze eğitime ara verildi. Yunus Emre Enstitüsü küresel salgın engelini hangi yöntemlerle aşabildi? Salgın süreci öncesinde tüm Türkiye’de karşılık bulan ve binlerce öğrenciye temas etmemizi sağlayan YEE Yaz Okulu Programı’nın devamlılığı ne şekilde sürmekte?

Prof. Dr. Şeref Ateş: Tüm dünyada hayatı durma noktasına getiren koronavirüs salgınına rağmen Türkçeye olan ilgi her geçen gün artıyor. YEE olarak salgını bir kriz olarak değil bir fırsat olarak değerlendirdik. Enstitümüz, dijital mecralarda çok sayıda Türkçe öğretim programı düzenleyerek eğitimlere ara vermeden devam ediyor. Salgın döneminde,

Enstitünün uzman okutman kadrosu tarafından hazırlanan videolarla YouTube üzerinden yüz binlerce insana ulaştık. Salgın döneminde hazırladığımız videolarla dünya genelinde her ortamda Türkçe öğrenme imkânı sunabildik.

Çevrim içi olarak düzenlediğimiz "Uluslararası Konuşma Kulüpleri" aracılığı ile farklı ülkelere insanlar, insanlığın evrensel sorunlarını Türkçe konuşup tartışıyorlar. Bu sayede Türkçenin daha etkin bir şekilde öğrenilmesini hedefliyoruz. Bu dönemde çevrim içi Türkçe kurslarının alt yapısını oluşturduk. Çevrim içi kurslarımızla interaktif dersler yapabiliyor ve bu dersleri farklı işlevsel videolarla destekliyoruz. Çevrim içi kurslarımız sayesinde hem Enstitünün birçok ülkedeki örgün eğitim programları hız kesmeden devam ediyor hem de daha önce Türkçe kursu açılmayan ülkelerde binlerce kişiye ulaşma fırsatı yakalıyoruz. Bu sayede Türkçe kursuna gitme imkânı bulamayan fakat Türkçe öğrenmek isteyen kişilere rahatlıkla ulaşabiliyoruz. Çevrim içi kurslarımızda her yaş grubundan katılımcı bulunuyor ve bu kurslar farklı tecrübeler, yeni dostluklara ve Türkçe sevgisinin temeline katkıda bulunurken aynı zamanda ülkeler arası dostluk köprülerinin kurulmasına zemin hazırlıyor. Şu anda dünyanın farklı ülkelerinden katılan 60 bin kişiye, haftada 6 saat ders veriyoruz. Sadece Latin Ame-

rika'da 5 bin kişiye ulaşıyoruz. Özellikle Afrika, Latin Amerika, Arap coğrafyası ve Uzak Doğu başta olmak üzere dünyanın her köşesinde Türkçemize büyük bir ilgi var. Bu ilgiye yakından şahit olmak, kurs sürecinde bizi motive ediyor ve Türkçe ile sınırları aşıyoruz. YEE'nin kuruluşunun 10'uncu yılı olan 2019 yılında 10'uncusunu düzenlediğimiz "Türkçe Yaz Okulu" programına; Türk edebiyatı, Türk sineması, arkeoloji ve bilim kategorilerini de ekledik. Türkiye'de bu programlara katılan öğrencilerimiz, birçok deneyim ve dost kazanarak ülkelerine birer kültür elçisi olarak döndü. Yunus Emre Enstitüsü olarak "Yaz Okulu Programı"nı maalesef en son 2019 yılında düzenledik. 2020 yılında düzenlemek istediğimiz programı tüm dünyayı sarsan salgın sebebi ile iptal etmek zorunda kaldık. Temennimiz dünya genelinde bir an önce koronavirüs salgınının son bulması ve bizlerin tekrar böyle ses getiren programlar düzenleyebilmesi yönünde.

TRT Akademi Dergisi: Yabancı dil olarak Türkçeyi öğrenmek isteyen insan-

ların yaş gruplarına bakıldığında hangi yaş aralığındaki insanlardan daha çok talep geliyor?

Prof. Dr. Şeref Ateş: Türkçe öğrenmek isteyen insanlar genellikle Türkçeyi iş, turizm ve sağlık gibi alanlarda kullanmak için öğreniyorlar. Yapmış olduğumuz ihtiyaç analizlerinde Türkçe öğrenmek isteyenlerin genel itibarıyla 18-35 yaş aralığında olduğunu söyleyebiliriz. Bu yaş grubundaki insanların Türkçeye olan rağbeti genellikle iş ve eğitim amaçlı oluyor. Fakat şu an ciddi şekilde 9-15 yaş aralığında Türkçeye rağbet olduğunu görüyoruz. Tercihim Türkçe projesiyle yaklaşık 20 bin öğrenci Türkçeyi seçmeli veya zorunlu ders olarak öğreniyor. Bu sayı her yıl artarak devam ediyor. Yine 5-9 yaş aralığında çocuk gruplarımızda Türkçe kursları yürütüyoruz ve bu yaş aralığında da ciddi bir talep olduğunu söyleyebilirim. Genel olarak baktığımız zaman 7 yaşından 70 yaşına kadar her yaş düzeyinden öğrencimizin olduğunu söylemek mümkün. Her yaş grubuna yönelik hem materyalimiz hem de deneyimli okutman kadromuzla hizmet etmeye devam ediyoruz.

TRT Akademi Dergisi: Türkçe öğretimi alanında, kurumsal iş birliği yapıyor musunuz, hangi kurum ve kuruluşlarla ne gibi çalışmalar yapıyorsunuz?

Prof. Dr. Şeref Ateş: Türkçe öğretimi ile ilgili birçok kurumla iş birliklerimiz var. T.C. Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığıımızla yabancı gazetecilere yönelik Türkçe kursları düzenledik. Üniversitelerimizle ciddi işbirliklerimiz var. Üniversitelerde bulunan TÖMER'lerin Türkçe öğretimleri, öğrencilerin yeterliklerinin ölçülmesi noktasında iş birliği protokollerimiz var. Yine üniversitelerimizin yurt dışında tanıtımı noktasında da destek sağlıyoruz. Ziraat Bankasının yurt dışında bulunan şubelerindeki yabancı çalı-

şanlarına learnturkish.com sitemizden Türkçe kursları veriyoruz. Türk Dil Kurumu ile Türkçe eğitimi anlamında ciddi iş birliklerimiz mevcut. Yurt dışında 50 ülkede 101 üniversite ile Türkoloji alanında iş birliğimiz mevcut. Buralara materyal ve okutman desteği sağlıyoruz.

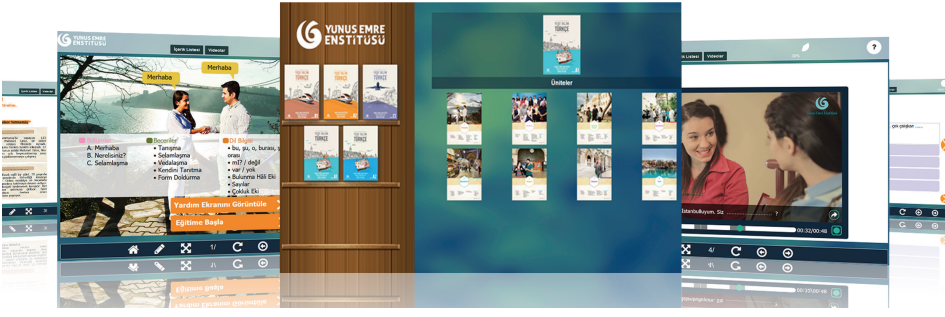
TRT Akademi Dergisi: Dil öğretimi kültür aktarımı açısından ne gibi imkânlar sunmaktadır?

Prof. Dr. Şeref Ateş: Kültür ve dil millî kimliğin en önemli taşıyıcısıdır. Dil öğretimi aynı zamanda kültür aktarımıdır. Siz dil öğretirken aynı zamanda kültürünüzü de yansıtmış bir nevi aktarmış oluyorsunuz. Çünkü yaşantılarımız, dili kullanımımız, atasözlerimiz, deyimlerimiz hepsi kültürümüzün birer yansıması olarak karşımıza çıkıyor. Bizler dil öğretirken aynı zamanda otantik materyallere de yer veriyoruz. Nedir otantik materyal? Yabancılar için üretilmemiş, o dili konuşan insanlar için üretilmiş her şeydir, yani kültürümüzdür. Bir film afişi, bir otobüs bileti bizim dersimize malzeme olabiliyor. Bu şekilde Türkçe öğrenen insanlar kültürümüzü yakından tanıyor, bizi öğreniyor. Biz de Türkçeyle birlikte kültürümüzü tanıtmış oluyoruz.

TRT Akademi Dergisi: Türkçe öğretim merkezleri arasında bir standardizasyon çalışması var mı, olacak mı?

Prof. Dr. Şeref Ateş: Tarihimizde her ne kadar Türkçenin söz varlığını ve dil özelliklerini ortaya koyan, Türkçe öğretimini amaçlayan önemli eserler verilmişse de yabancılar Türkçe öğretimi yeni bir bilim sahası. Buna rağmen özellikle son yirmi yıllık dönemde bu alanda hem çok sayıda akademik çalışma ve araştırma yapıldı hem de Avrupa standartlarında basılı ve elektronik ders ve yardımcı materyaller, uygulamalar üretildi. Malumunuz Türkiye'deki yabancılar Türkçe öğretim faaliyetlerini TÖMER'ler yaparken yurt dışında bu faaliyetleri Türkoloji Projesi'yle üniversitelerde ve 50 ülkedeki kültür merkezleri aracılığıyla bir yaygın eğitim organı olarak Yunus Emre Enstitüsü ile okullarda örgün eğitim yapan Maarif Vakfı yürütüyor.

Yabancılar Türkçe öğretimini yapıldığı yer de öğretim sürecini etkilediğinden Türkiye'de bir üniversitede haftada 24 saat Türkçe dersi gören bir yabancıya uygulanacak program ile yurt dışında haftada 6 saat Türkçe dersi alan bir yabancıya uygulanan program farklılık arz ediyor. Diğer taraftan alana çağın ve hedef kitlelerin ihtiyaçlarına uygun yeni materyaller ve programlar kazandırıldıkça, bilimsel veriler ışığında yeni akademik çalışmalar ve araştırmalar yapıldıkça Türkçe öğretimini niteliği artıyor. Özellikle son on yıldaki bu artışın yanı sıra yabancılar Türkçe öğre-

tim alanında yüksek lisans ve doktora programlarının açılması ile sertifika ve eğitim programlarının gerçekleştirilmesi beraberinde kalite standartları açısından asgari düzeyi ortaya koyuyor. Ayrıca Yunus Emre Enstitüsü olarak hem program geliştirme ve ders materyali hazırlama hem de TYS geliştirme sürecinde Türkiye'deki pek çok TÖMER ve akademisyen ile iş birliği içindeyiz. Ancak şu an için Türkçe öğretim merkezlerinin standardizasyonu için resmî bir çalışmadan söz edemeyiz.

TRT Akademi Dergisi: Faaliyetlerinizi incelediğimizde Türk kültürünü, sanatını, tarihini ve dilini birleştirerek genç nesillere aktardığınızı görüyoruz. Bunu nasıl başarıyorsunuz, işinizin sırrı nedir?

Prof. Dr. Şeref Ateş: Çeşitli projeler, faaliyetler ve kurslarla Türk kültürünü, sanatını, düşüncesini, edebiyatını, tarihini tanıtmak; yabancılara Türkçe öğretmek, Türkiye'nin geçmişine, bugününe

ve gelecek tasavvuruna ait değerlerini, birikimini başkalarına anlatmak, müştereklerde buluşmak... Bunlar yapmaya çalıştığımız işler. Dilimizi, kültürümüzü bilmeyen, tanımayan ama bir şekilde ilgi duyan, merak eden, öğrenmek isteyen ya da öğrenmek zorunda olan insanlar, ilk defa bizle birlikte yeni bir dünyaya, Türkçeye ve Türk kültürüne adım atıyorlar. Başka bir zihin coğrafyasına, yaşayış olarak zamanda ve mekânda başka bir boyuta, başka bir dünyaya yani başka bir kültüre giriş yapıyorlar. Dil her şeyi içinde barındıran bir eve benziyor. Böyleyken bir dil, kelimelerden ve dil bilgisi yapılarından ibaret olabilir mi? Olamaz, olmamalı. O hâlde dil neleri kapsar, bizim için ne ifade eder, evinin içine neleri alır, biz o evden neyi alıp vermeliyiz karşımızdakine? Onları kırmadan, onlara üstünlük taslamadan... Biz işte bu seçimi iyi yapmaya, sadece kültürümüzü değil tüm insanlığı kucaklayan gönül dünyamızı açmaya çalışıyoruz.

Yunus Emre Enstitüsü Derslikler

TRT Akademi Dergisi: Toplumumuzun ve özellikle gençlerimizin dijital mecralarda kısır bir Türkçeye hapsoldüğünü gözlemlemekteyiz. Bunu aşmak için ne gibi çalışmalar yapılabilir?

Prof. Dr. Şeref Ateş: Bunu aşmak için gençlerimizin kullandığı mecraları onların ilgisini çekerek, onları kırmadan, onlara üst bir dil kurmadan kullanmak gerekiyor. Bugün çağ her zamankinden daha hızlı değişiyor. Dolayısıyla onu yakalamak ve hatta aşmak gerekiyor. Bu da ancak yeniliğe açık olmakla ve sürekli gelişimle mümkün olabiliyor.

Biz gençlerimize sunduğumuz imkânlarla onların hem yaşadıkları evrene temas

edebilmeli hem de gönül dünyalarına girebilmeliyiz. Yoksa nutuk atarak hamasi söylemlerle yanlışları düzeltmemiz asla mümkün olmayacaktır.

İşte bu noktada biz de Enstitü olarak teknolojinin bize verdiği tüm imkânlardan istifade etmeye gayret ediyoruz. Yakın zamanda kurmuş olduğumuz sanal stüdyomuzda çok farklı çalışmaların hazırlığını yapıyoruz.

Yabancılarla Türkçe öğretmenin yanında dilin doğru kullanımı da gündemimizde önemli bir yer tutuyor. Bu konuda çok farklı yaratıcı dramalar üzerinde çalışıyoruz.

Yunus Emre Enstitüsü Derslikler